

foreningen 2 foreldre

Deres ref
14/928 EP KKF/KTU/bj

Vår ref

Dato
01.09.14

Justis og Beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo
lovavdelingen@jd.dep.no

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre til NOU 2014:1 Ny arvelov

Sammendrag

Foreningen 2 Foreldre mener at lovgivningen på familieområdet bør være normativ, grensesettende og tydelig. Den bør fremme likeverdig foreldreskap som norm. Likeså bør hver av forelders livsarvinger behandles likeverdig.

Foreningen 2 Foreldres syn på "Ny arvelov" kan sammenfattes på følgende måte:

- Barn har som utgangspunkt rett til å bli likestilt med sine hel- og halvsøsken i forhold til arv fra hver av sine foreldre.
- Alle barn bør likestilles arvemessig, både formelt og reelt.
- Særkullsbarn er i denne sammenheng en svært sårbar gruppe, som ved arvelovutvalgets forslag automatisk mister tilgang til halvparten av arven dersom dennes forelder dør først. Vi mener konsekvensene av arvelovutvalgets forslag strider mot den alminnelige rettsoppfatning, da arvelovutvalget foreslår at det nærmest skal bli "bingo" hvordan særkullsbarn behandles arvemessig, avhengig av om det er forelderen eller dennes nye samboer/ektefelle som dør først.
- Særkullsbarn mister også tilgang til sitt hjem, mens felles barns hjemtilknytning beskyttes. Dette er diskriminering.

Barneperspektivet

Den nye arveloven bør ta inn over seg endrede familiestrukturer, hvor reorganiserte familier har blitt ganske vanlig.

Postadresse: Postboks 94
1451 Nesoddtangen

Telefon: 88 00 88 45
E-post: post@f2f.no
Web: www.f2f.no

foreningen 2 foreldre

Den tradisjonelle kjernefamilien, og lovgivningen rundt denne er et resultat av en lang prosess med tilpasninger til samfunnsutviklingen. I gammel tid hadde kvinner verken eiendomsrett, arverett eller egen opptjening av midler. I dag er kjønnene i stor grad likestilte, både økonomisk og sosialt.

En av de største kampsakene for kvinner på 1800-tallet var å gi "uekte" barn arverett fra sine fedre og rett til å bruke fedrenes etternavn.

Barneloven av 1981 hadde bl.a. som hensikt å likestille barn født i og utenfor ekteskap. Det har også vært praksis å tilpasse tilliggende lovverk til barneloven. Et gjennomgående prinsipp er at barnets individuelle behov kommer foran alle hensyn til foreldrenes samlivsform.

Videre lovarbeid, ikke bare barneloven, men også lovverk som berører forholdet mellom barn og deres foreldre, bør ta sikte på å fortsatt styrke barnas interesser. Både den rød-grønne og blåblå regjeringen har flagget at de vil følge "barneperspektivet" i forhold som vedrører barn

Endringsforslag til arveloven er ikke tilpasset seriemonogamiets tid

De endringsforslag som er foreslått av arvelovutvalget med en styrking av gjenlevende ektefelle/samboer på bekostning av barna, kunne passet godt i tidligere tider hvor foreldrene hadde hatt en mer langvarig innbyrdes relasjon enn de hadde til barna, og hvor foreldrene hadde bygget opp sin formue i fellesskap gjennom lengre tid.

I seriemonogamiets tidsalder er det ofte slik at foreldrene har hatt en mer langvarig relasjon til sine (respektive) særkullsbarn enn de har hatt til sin ektefelle/samboer når en av dem dør. Ektefellene/samboerne har ofte bygget opp formuer på hver sin kant, og kanskje bare hatt et kortvarig samliv på tampen av livsløpet.

I dette perspektiv virker det urimelig å styrke gjenlevende ektefelles/samboers arverettigheter på bekostning av barna, slik som arvelovutvalget foreslår.

Arveloven skal ikke være noe instrument for å overføre formue mellom kjønnene

Foreningen 2 Foreldre er en kjønnsnøytral organisasjon som arbeider for at likeverdige foreldreskap, hvor foreldre deler på ansvar, rettigheter og plikter, skal være samfunnets norm.

I de fleste parforhold er mannen eldre enn kvinnen. Statistisk lever kvinner leger enn menn. Det betyr at førsteavdøde i parforhold vanligvis er mannen. Med den styrking av arveretten som er foreslått for lengstlevende partner på bekostning av førsteavdødes (særkulls)barn, vil en konsekvens av arvelovutvalgets forslag bli at arveloven blir en instrument for overføring av formue fra menns og menns livsarvinger til kvinner og kvinners livsarvinger.

foreningen 2 foreldre

Enhver norsk lov bør være kjønnsnøytral, både i utforming og i resultat. Noe annet vil stride mot likestillingslovens bestemmelser.

Ny arvelov - særkullsbarna som salderingspost?

Hovedprinsippet for arv er at denne følger nedadstigende slektslinjer.

Hovedprinsippet for forsørgelse av barn er at foreldrene er ansvarlige for barnets oppfostring og utvikling. Nye samboere eller nye ektefeller har ingen forsørgelsesplikt overfor partnerens særkullsbarn. Jfr. barneloven og barnebidragsordningen.

Dagens prinsipp er også at størstedelen av arven etter en avdød forelder skal tilfalle barna, og deles likt mellom barna, også i tilfeller hvor barna kommer fra forskjellige barnekull og bare har en av foreldrene felles.

Særkullsbarn har ikke - og det er ikke foreslått - at særkullsbarn skal få noen arverett etter forelders nye samboer/ektefelle.

Ved pliktarv på 50% til gjenlevende partner vil særkullsbarn av førsteavdøde bare få del i halvparten av arven fra avdød forelder, mens lengstlevende partners barn/særkullsbarn vil få tilgang til hele arven etter sin forelder og halve arven etter sin forelders ektefelle/partner.

For mindreårige særkullsbarn vil en forelders død bety at barnet mister en av sine forsørgere. En svekkelse av særkullsbarnas arverettigheter som arvelovutvalget foreslår, vil gjøre at de mindreårige særkullsbarna kommer spesielt dårlig ut.

Foreningen 2 Foreldre vil advare mot å gjøre særkullsbarna til salderingspost i en ny arvelov. En lovbestemt forskjellsbehandling av søsken og halv søsken, eventuelt en lovbestemt forskjellsbehandling av førsteavdødes og senest avdødes barn, strider mot den alminnelige rettsoppfatning og kommer til å skape en stor mengde tvister i forbindelse med arveoppgjør.

I et likestilt samfunn bør det være begge ektefellenes/samboeres ansvar å sikre seg økonomisk, akkurat som vi har en barnelov og en barnebidragsordning som legger til grunn at begge foreldre forventes å bidra til barnas oppfostring både gjennom økonomiske bidrag og gjennom faktisk omsorg. Å ha lovverk som fremdeles legger opp til at den ene forelderen skal være forsørger, og den andre omsorgsperson er ikke i tråd med det overordnede politiske målsetting om likestilling mellom kjønnene.

Arverett mellom ektefeller

foreningen 2 foreldre

Den "standardkontrakten" man inngår ved ekteskap er laget primært for kjernefamilien med mor, far og felles barn. At særkullsbarn har hatt en vanskelig stilling er ikke noe nytt, men veldokumentert og problematisert i litteraturen. F.eks i eventyret Askepott.

Å bo med en stemor eller stefar i dag ikke lenger er et sjeldent unntak, men en del av normalbildet. Det blir da feil å fortsette med et lovverk som ikke tar tilstrekkelig hensyn til særkullsbarna. Det sammensmeltede familie og husstandsorienterte utgangspunktet for arveloven stammer fra en tid da personlig frihet og likestilling mellom kjønnene måtte vike for å kunne overleve i en kjønnsdelt samfunnsstruktur.

Når samfunnet ikke ser slik ut lenger, bør dette erstattes av et personlig slekts og tilknytningsorientert lovverk.

Ekteskapet er også sterkt knyttet til det forgangne kjønnsdelte forsørger og omsorgsbildet. Det er viktig å se på lovverket ut fra dagens målsetting om likestilling mellom kjønnene og deres livsoppgaver.

Det bør være ektefellers plikt å legge forholdene til rette for at deres arvinger skal få en enkel og rettferdig situasjon å leve med i forhold til arvefordeling. Arveloven bør være slik at den svakeste partens rettigheter beskyttes.

Det å inngå ekteskap er for mange en måte å unngå en komplisert diskusjon om avtaler og rettigheter, og gir samtidig en mer gjennomregulert ramme rundt samlivet.

Det bør ikke være slik at det å inngå ekteskap tvinger en til å tilsidesette interessene til sine egne barn til fordel for den man gifter seg med.

Arverett mellom samboere med felles barn

Ekteskapet som institusjon har siden tidenes morgen hatt en økonomisk funksjon, som en kontrakt som sikrer at ektefellene ivaretar hverandres og familiens felles interesser. For ektefeller eller samboere med felles barn, og ingen særkullsbarn, vil gjensidig arverett i praksis medføre at barna arver begge sine foreldre, uavhengig av hvem av foreldrene som faller fra først.

I disse tilfellene vil en gjensidig arverett medføre en sikring av barna, noe som en må formode begge foreldre er interessert i. I disse tilfellene vil også den gjenlevende forelderens normalt forvalte mindreårige barns arv fra den avdøde forelderens.

I tilfeller hvor det både er fellesbarn og særkullsbarn, må særkullsbarna sikres likeverdig arv fra sin avdøde forelder som fellesbarna.

F2F advarer mot en lovbestemt diskriminering av særkullsbarn som arvelovutvalget legger opp til.

Nei til arverett mellom samboere med kun særkullsbarn

Mange samboere har "dine barn" og "mine barn", men ikke felles barn. Mange av disse velger bevisst samboerskap fremfor ekteskap, nettopp for ikke å komme under de rettigheter og plikter som følger av ekteskap.

Samboere har i utgangspunktet ikke noe formuesfellesskap, og hvis samlivet brytes vil hver av dem få med seg ut det de hadde med seg inn i samboerskapet. Det blir da urimelig, slik arvelovutvalget foreslår, at samboere uten felles barn skal få et formuesfellesskap hvis en av dem dør, men ikke hvis samboerskapet oppløses mens begge er i live.

Arvelovutvalgets bruker argumentet om behovet for å beskytte mindreårige barn som argument for å foreslå gjensidig arverett mellom samboere uten felles barn! Dette er lettvin og søkt argumentasjon som ikke "henger på greip".

Ved å gi samboere uten fellesbarn gjensidig arverett som arvelovutvalget foreslår, vil en tvert i mot svekke situasjonen til avdødes barn ved at disse fratras signifikante deler av sin arv. Spesielt for mindreårige barn som også har mistet en av sine forsørgere vil dette være alvorlig.

Mange foreldre som er "ferdige med å få barn" velger å inngå samboerskap framfor ekteskap nettopp for å unngå formuesfellesskap og sikre begunstige sine egne barn om en skulle falle fra. Dersom partene ønsker å inngå formuesfellesskap kan de velg å gifte seg. Partene selv må få frihet til å velge mellom disse to løsningene.

Det vil være urimelig om relativt kortvarige samboerskap på slutten av livet skal omstøte arverekkefølgen. Resultatet dersom arvelovutvalgets forslag skulle bli vedtatt, vil være at mange godt voksne vil reservere seg mot å inngå samboerskap. Mange foreldre vil kanskje også oppleve konflikter med sine barn om de skulle orientere seg mot samboerskap på sine eldre dager, på grunn av de arverettslige følger dette vil få. Arvelovutvalgets forslag vil resultere i større ensomhet blant eldre

Om arvelovutvalgets forslag om arverett for samboere uten felles barn skulle gå gjennom, vil resultatet bli førsteavdødes særkullsbarn vil arve halvparten av dennes formue, mens sisteavdødes særkullsbarn vil arve halvparten av førsteavdødes formue og hele sisteavdødes formue. Derved blir arven til særkullsbarna "ren bingo" avhengig av hvem av samboerne som dør først. Dette strider mot den allmenne rettsoppfatning.

Uskiftet bo

Det kanskje største dilemmaet i arvesammenheng er uskiftereglens innvirkning på særkullsbarnas rettigheter. Det kan synes urimelig at en arving skal kunne kreve at gjenlevende ektefelle og evt. andre barn skal flytte fra sitt hjem for å realisere arven.

foreningen 2 foreldre

Samtidig er det urimelig at et særkullsbarn, i motsetning til gjenlevende ektefelle og evt felles barn og dennes særkullsbarn, ikke skal kunne få glede av verdiene som etterlates før også gjenlevende ektefelle faller bort.

Å benytte Aleksander den stores metode for å løse denne gordiske knuten (kappe den over med sverdet), er ikke en god løsning. Dvs å ofre særkullsbarnas rettigheter for å få en enkel løsning.

Hvis gjenlevende har begrensede midler, og det å kjøpe ut arvinger krever et stort økonomisk løft, i den grad at man står uten bolig eller evne til fortsatt å sitte på eiendommen, kan man se det som rimelig at gjenlevende slipper å snu opp ned på tilværelsen. I dette scenariet er det ikke sett hen til avdødes arvingens situasjon. Hva om den eller disse har en vanskelig bosituasjon? Skal da bare situasjonen til gjenlevende ektefelle (og dens barn) bli hensyntatt ?

Hvis for eksempel avdødes særkullsbarn bodde i felles bolig, hva skal da skje med dennes bosituasjon ? Skal særkullsbarn risikere å måtte vente betydelig lengre enn felles barn for å få nytte av arvelaters verdier ?

Et annet problem er at den som sitter i uskiftet bo har anledning til å påvirke verdien av eiendommen ved for eksempel å ta opp lån med sikkerhet i denne. På denne måten kan eiendommen tappes for verdier, slik at det blir uforholdsmessig lite igjen til særkullsbarna.

Uskifterett for samboere som arvelovutvalget foreslår blir spesielt problematisk for samboere. Ektefeller har vanligvis felleseie og kan avtale særeie gjennom ektepakt. Samboere har ikke noe formuesfellesskap, og har derved heller ingen mulighet til å avtale særeie. Dette medfører at dersom arvelovutvalgets innstilling blir vedtatt, vil uskifteretten for samboere bli langt mer omfattende enn for ektefeller. Dette virker totalt urimelig, all den tid utgangspunktet er at samboere har råderett over sin egen formue og ikke har noe formuesfellesskap mens begge er i live.

Ingen lov kan vedtas med tilbakevirkende kraft

Arvelovutvalget forslår at samboere skal få gjensidig arverett etter 5 års samboerskap, og at "opptjeningen" allerede er i gang.

Samboere har som utgangspunkt ikke noen arverett i dag, og da blir det urimelig og grunnlovsstridig at "opptjeningen av samlivstid" som utløser arverett mellom samboere skal starte før en eventuell lovendring på dette punkt er vedtatt.

Normative aspekter

foreningen 2 foreldre

Loven bør være normativ, slik at den fremmer en ønsket situasjon.

Det er klart ønskelig at alle livsarvinger likestilles uavhengig av foreldrenes allianser og sivilstatus.

Ved samlivsbrudd, som involverer barn, er barnas beste i fremste rekke. Likevel har man ingen ordninger for å sikre fortsatt besittelse av boligen for den ene parten. Normalen er da salg av bolig og å starte på nytt med den kapitalen man får ut av boligen. Hvorfor skal "samlivsbrudd" ved død trenge en egen beskyttelse av den ene på bekostning av den andres særkullsbarn

Testamentets gyldighet

Forslaget om at et testamente, som begrenser gjenlevendes arv, skal kjennes ugyldig, dersom ikke gjenlevende kjenner til det, skaper naturligvis problemer og store konflikter i samlivet

En langt bedre løsning ville da vært å sikre like arverettigheter for livsarvingene som utgangspunkt, og legge "testamentbyrden" på den som ønsker å endre på dette.

Med vennlig hilsen

Hans Tau Hatlestad (sign.)
Styremedlem, Foreningen 2 Foreldre

Rune Harald Rækken
Leder, Foreningen 2 Foreldre